

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2018

GESKIEDENIS: VRAESTEL I

NASIENRIGLYNE

Tyd: 2 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne word voorberei vir gebruik deur eksaminatore en hulpeksaminatore. Daar word van alle nasieners vereis om 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die nasienriglyne konsekwent vertolk en toegepas word tydens die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen gesprek aanknoop van korrespondensie voer oor enige nasienriglyne nie. Daar word toegegee dat verskillende menings rondom sake van beklemtoning van detail in sodanige riglyne mag voorkom. Dit is ook voor die hand liggend dat, sonder die voordeel van bywoning van 'n standaardiseringsvergadering, daar verskillende vertolkings mag wees oor die toepassing van die nasienriglyne.

AFDELING A BEREDENEERDE OPSTEL

Beantwoord **EEN** vraag uit hierdie afdeling.

'n Beredeneerde opstel wat bewys lewer van ontleding, interpretasie, verduideliking en argumentering word verlang. Dit moet ongeveer 800–900 woorde lank wees.

TEMA DIE KOUE OORLOG**VRAAG 1**

Was die Verenigde State se beleid van insluiting in Duitsland tussen 1945 en 1949 doeltreffend?

Nasieners moet ALLE argumente deur kandidate waar bewyse beduidend en geldig is, oorweeg en krediet daarvoor gee.

Konteks:

- Nazi-Duitsland is teen Mei 1945 verslaan
- Geallieerde invalle van wes en oos het tot die besetting van Europa gelei
- Westerse Geallieerdes is as "bevryders" beskou
- Sowjet Geallieerdes dwing wrede bewind op besette Europa af – ondersteuning vir plaaslike Kommuniste neem toe
- Oorsprong van botsing tussen VSA en USSR – mededingende politieke ideologieë (mededingende sosiale en ekonomiese stelsels)
- moet skakel na Duitsland

Konteks moet verkieslik in die opstel geïntegreer word om 'n raamwerk vir beredenering te skep.

Inhoud:**YALTA-KONFERENSIE, FEBRUARIE 1945**

- Roosevelt, Stalin, Churchill ontmoet
- Elke leier met eie agenda
- Bespreek:
 - Toekoms van Duitsland en Duitse-besette gebied
 - Verdeling van Duitsland in besettingsones onder Geallieerde beheer
 - Oos-Europa word toegelaat om vrye verkiesings te hou
 - Geallieerdes span saam om Duitsland te oorwin, maar poog om Sowjets te verhoed om meer beheer te verkry

POTSDAM-KONFERENSIE, JULIE/AUGUSTUS 1945

- Truman, Stalin, Churchill/Attlee – meer ooreenkomste en kompromieë
- Agtergrond van Duitse nederlaag
- Kwessie van Duitse reparasies – Stalin ten gunste daarvan om Duitsland op sy knieë te dwing
- Sowjet-gesteunde regering in Pole
- Groei van Kommunistiese aktiwiteit in Oos-Europa
- Verdeling van Duitsland in besettingsones
- Fondasie van belangesfere ("blokke"): VSA-sone (wes) en Wes-Berlyn en Sowjet-sone (oos)
- Pogings om Sowjet-eise en ekspansionistiese agenda te beperk, naamlik inperking van USSR

LONGTELEGRAM, FEBRUARIE 1946 *(nie nodig)*

- VS diplomaat George Kennan het optrede deur die VSA voorgestel rakende Sowjet aggressie en uitbreiding in Oos-Europa – 'n Sowjet-sfeer teenwerk
- VSA aangemoedig om 'n meer aktiewe rol in naoorlogse Europa te speel en 'n beleid van insluiting te implementeer

CHURCHILL SE TOESPRAAK, MAART 1946 *(moet skakel na inperking van kommunisme)*

- Fulton, Missouri
- Gebruik die term "ystergordyn" – spreek afkeuring uit oor die USSR-uitbreiding – sien 'n permanente verdeling van Europa – politieke en ekonomiese verdeling – beklemtoon brutaliteit van totalitêre regimes
- Moedig VSA en Weste aan om op te tree om Kommunistiese aktiwiteit te stuit en Sowjet uitbreiding in Europa te keer – onderskryf die idee van 'n invloedssfeer
- Skakel na Duitsland

TRUMAN-LEER, MAART 1947 *(moet skakel na inperking van kommunisme)*

- Kongres ondersteun Truman se pogings om verspreiding van kommunisme in Griekeland en Turkye te bekamp – finansiële en militêre bystand
- Amptelike begin van beleid van insluiting – skakel na Duitsland

MARSHALL-HULPPLAN, SEPTEMBER 1947

- Sekretaris Marshall ondersoek impak van oorlog op Europa – sosiale opstande – ekonomiese verwoesting – geen groei nie
- Moet Europa herbou om ooglopende groei van kommunisme teen te werk
- US\$17 miljard aan lande van Wes-Europa – lei tot ekonomiese herstel van Europa – Amerikaanse ekonomie gestimuleer – dollar diplomatie
- Kommunistiese groei, naamlik Sowjetuitbreiding, deur ekonomiese oplewing gestuit – insluiting as doeltreffend beskou, *maar* lei tot teenoptrede van Sowjets met eie hulpbeleid van COMECON en verdieping van ideologiese verdeling
- Skakel na Duitsland

BERLYNSE KRISIS, 1948–MEI 1949

- Weste implementeer ekonomiese hervormings in hul sones – Weste gebruik Berlyn vir propagandadoeleindes
- Stalin blokkeer Berlyn – poog om VSA en Westerse magte te verdryf
- VSA en Weste kom voor aantal opsies te staan – wat óf oorlog óf militêre vernedering sou beteken – kies lugbrug
- Wes-Berlyn per lug voorsien – alle hulpbronne deur lugkorridors ingebring
- Berlynse lugbrug beskou as 'n effektiewe insluiting van Sowjets se poging om uit te brei, *maar* skep 'n gespanne balans tussen VSA en USSR – verdiep verdeling tussen supermoondhede

NOORD-ATLANTIESE VERDRAGSORGANISASIE, 1949 *(moet skakel met inperking van kommunisme)*

- In die lig van Berlynse krisis en militêre groei van die USSR, voorsien VSA toenemende bedreiging vir Europa – moet verseker dat Sowjetunie nie kan uitbrei of aanval nie
- Verdedigingsalliansie tussen Wes-Europese en Noord-Amerikaanse nasies onderteken – bied wapens en basisse aan om Europa te beskerm
- Sowjets beskou as doeltreffend ingesluit, *maar* USSR beskou dit as 'n poging deur VSA om sy invloedssfeer in Europa uit te brei – verdeling verdiep
- Wes-Duitsland eers lid in 1955 – skakel na Duitsland

OF

TEMA ONAFHANKLIKE AFRIKA

VRAAG 2

Was Mobutu Sese Seko suksesvol om die politieke, ekonomiese en sosiale uitdagings van die middel-1960's in Zaïre te bowe te kom?

[70]

Nasieners moet ALLE argumente deur kandidate waar bewyse beduidend en geldig is, oorweeg en krediet daarvoor gee.

Konteks:

- Burgerlike konflik in die Kongo vanaf 1960 – omverwerping van Lumumba, afskeidingskrisis van Katanga
- Koloniale nalatenskap in die Kongo
 - Beperkte infrastruktuur
 - Bevolking swak opgevoed – min opgeleide mediese personeel/staatdiensamptenare onopgelei
 - Die Kongo verdeel deur stamkonflik
- Westerse invloed in die Kongo deur beheer van myne en banke
- Mobutu verkry mag in 1965 – omverwerping van Lumumba met steun van CIA/VSA se goedkeuring

Konteks moet verkieslik in die opstel geïntegreer word om 'n raamwerk vir beredenering te skep.

Inhoud:

- **Politieke uitdagings:**
 - Zaïre gedomineer deur stamfaksies
 - Moes oorgaan van koloniale regering tot moderne regering
 - Mobutu verkry mag danksy Westerse steun
- Beleide geïmplementeer:
 - **"Mobutuïsme"**
 - Amptelike ideologie van Zaïre "denke en visie van Mobutu" – eenpartystaat
 - Ontwikkel persoonlikheidskultus
 - Oposisie brutaal hanteer
 - ... *maar* ...
 - Korrupsie op alle regeringsvlakke – *kleptokrasie*
 - *Outokratiese staat*
 - Mobutu en familie verkry *rykdom* ten koste van die mense
- **Ekonomiese uitdagings:**
 - Zaïre-ekonomie gedomineer deur koloniale nalatenskap. Min ekonomiese groei
 - Gedomineer deur armoede en uitbuiting
 - Buitelandse maatskappye beheer minerale – hoofsaaklik uitgevoer, min voordeel vir plaaslike inwoners
- Beleide geïmplementeer:
 - Nywerhede en plase genasionaliseer, naamlik **"Zaïrinisasie"**
 - Die Kongo leen baie by buitelandse maatskappye om genasionaliseerde nywerhede te finansier
 - ... *maar* ...
 - Genasionaliseerde nywerhede en plase swak bestuur – *teruggegee aan private eienaarskap*
 - Pryse van minerale daal – *nie in staat om buitelandse skuld te betaal nie*
 - *Inflasie styg met 100%*

- *Fondse* vir gesondheidsorg, onderwys en maatskaplike welsynsprogramme besnoei
 - Hidroëlektriese skemas *geïmplementeer*
 - **Sosiale uitdagings:**
 - Zaïre verdeel deur “stamgebondenheid”, naamlik etniese mededinging – as gevolg van koloniale beleide
 - Gebrek aan skole en min opvoeding
 - Mense arm en geen toegang tot hulpbronne en sosiale dienste
 - Impak van kolonialisasie
- Beleide geïmplementeer:
- **"Authenticité"** – poging om gemeenskap te dekoloniseer
 - Mobutu faseer beheer van opvoeding deur missies en godsdienstige ordes uit
 - Nuwe skole na onafhanklikheid gestig
 - Poging om infrastruktuur te verbeter, naamlik paaie en spoorstelsel
 - "Populêre kunste" aangemoedig – letterkunde/teater
 - **Afrikanisasie**
 - Verandering van persoonlike en plekname
 - Westerse kleredrag verban
 - Westerlinge deur plaaslike inwoners in staatsdiens/besighede vervang
- ... *maar* ...
- Staatsonderwys *misluk*
 - *Gebrek aan hulpbronne* – keer terug na kerkonderrig in die 1990's
 - *Trots as Afrikane ontwikkel* – stamgebondenheid deur beleide ondermyn
 - Die Kongo word Zaïre – ander naamsveranderings *geïmplementeer*
 - Kuns en kunstenaars *ontwikkel* – internasionale erkenning

OF

TEMA DIE EINDE VAN DIE KOUE OORLOG EN 'N NUWE WÊRELDORDE: 1989 TOT DIE HEDE

VRAAG 3

Het Mikhail Gorbachev se hervormingsbeleide bygedra tot die val van die Sowjetunie teen 1991?

Nasieners moet ALLE argumente deur kandidate waar bewyse beduidend en geldig is, oorweeg en krediet daarvoor gee.

Konteks:

- Gorbachev neem in 1985 leierskap oor
- USSR staar 'n leierskapkrisis in die gesig
- Voortslepende militêre konflikte – impak op Rusland en Russe se moreel
 - Oorlog in Afghanistan – groot lewensverlies – Sowjets nie in staat om rebellemagte te oorwin nie
 - Koue Oorlog – dreineer ekonomie – vervaardiging en instandhouding toenemend uitdagend
 - Ekonomiese krisis in USSR – bevelseconomie nie langer volhoubaar nie – stagnering en opkoms van swartmark
 - Groei van nasionalisme in Sowjet Republiek en in Oos-Europa
 - Gorbachev voorsien 'n behoefte aan hervorming

- VSA ekonomiese en politiese groei – Reagan (1980–1988) – daag USSR uit – ondermyn deur globalisering van ROI

Konteks moet verkieslik in die opstel geïntegreer word om 'n raamwerk vir beredenering te skep.

Inhoud:

GLASNOST

- "openheid"
- Laat mense toe om openlik te praat – in staat om regering vrylik te kritiseer sonder gevolge
- Sensorskap ontban – vryheid van uitdrukking in kuns, letterkunde, teater en die media – debat aangemoedig – intellektuele stimulasie
- Hervorming – ondermyn nie die kommunistiese stelsel nie
- Geskiedenis van USSR bevraagteken – argiewe oopgestel
- Vrye verkiesings in Sowjet Republiek gehou
- Gebruik van dwang verminder

... *maar* ...

- Meer vryheid lei tot *groter kritiek* – teen en vir die hervormings
- Landswye protes teen hervorming *neem toe*
- Nasionalistiese en godsdiensgroepe *eis meer vryheid*
- Ook *toenemende teenstand* teen hervormings

... *dus* ...

- *Verlies aan beheer* deur Kommunistiese Party
- Verkiesings lei tot opkoms van nasionaliste – *toenemende eise* vir outonomie
- Opkoms van populêre bewegings lei tot weerstand – Baltiese State *verklaar* teen Maart 1990 *onafhanklikheid* – *verdeling* van die USSR begin
- State van Oos-Europa *daag* Sowjetbeheer *uit* – Kommunistiese regering omvergewerp met weinig Sowjetweerstand – Berlynmuur val in November 1990 verlies van satellietstate – Warschauverdrag val uitmekaar

PERESTROIKA

- "herstrukturering"
- Poog om Sowjet-ekonomie te herbou
- Hervorm – nie vervang nie – kommunistiese stelsel
- Skuif die ekonomie van staatsbeheer of sentraalbeplanning na 'n markesekonomie
- Privaatbesigheid toegelaat om te bestaan – eie besluite oor pryse en produksie
- Nuutgeskepte bank om private ondernemings te finansier
- Staatsubsidies onttrek – realistiese pryse – winste groei
- Buitelandse beleggings aangemoedig

... *maar* ...

- Sonder staatsondersteuning en -beheer *vou* die stelsels
- Pryse en lewenskoste *neem toe* – Sowjet BBP *neem af*
- Voedsel- en behuisingstekorte *duur voort*
- Inflasie en buitelandse skuld *neem skerp toe*

... *dus* ...

- *Toenemende* openbare ontevredenheid
- Tekortkoming van die hervormings *dra by tot ekonomiese agteruitgang*
- *Toenemende kritiek* van Gorbachev – *weinig ekonomiese groei*
- Mense *krities* oor glasnost

- Poging tot staatsgreep deur konserwatiewes in Augustus 1991 – misluk weens teenkanting van mense en leierskap van Yeltsin – aankondiging van ontbinding van USSR op 26 Desember 1991

DEMOKRATISERING (*nie nodig nie, maar sal gekrediteer word*)

- Poging om Sowjet-politiek te laat herleef
 - Demokratiese verkiesing van kandidate vir die Kommunistiese Party van USSR
- ... *maar* ...
- Lei tot verdere oproepe vir demokratiese prosesse
 - Ondermyn Marxistiese beginsels van die USSR – *verlies aan beheer deur KP*

70 punte

AFDELING B UITGEBREIDE SKRYFSTUK

Beantwoord **EEN** vraag uit hierdie afdeling.

Die uitgebreide skryfstuk moet ongeveer 350–400 woorde lank wees. Gebruik jou eie kennis; jy mag ook na die stimulus verwys om die vrae te beantwoord.

TEMA DIE KOUE OORLOG**VRAAG 4**

Verduidelik die belangrikheid van die Verenigde State se militêre taktiek in die konflik in Viëtnam tussen 1961 en 1969 deur die volgende vrae te beantwoord:

(a) Hoekom het die Verenigde State toenemend betrokke geraak by die 1961-konflik in Viëtnam?

- Genève konferensie, 1954 – skep twee Viëtnams – Noord en Suid
- VSA betrokkenheid vanaf 1956 – verkiesing van Kommunistiese regering in Noord-Viëtnam
- Koue Oorlog-konteks – belangesfeer geskep
- Kommunistiese regerings beskou as aggressiewe uitbreiding deur Sowjets – Beleid van insluiting – "Domino-effek" – nodig om verdere kommunistiese uitbreiding te keer
- Regering van Suid-Viëtnam onder Diem anti-kommunisties – steun VSA-regering
- Diem-regering onderdrukkend en korrupt – geen grondhervorming – verloor ondersteuning van die mense; toenemende ondersteuning vir kommunistiese magte – ondersteuning vir die Viëtkong (VK)
- Diem maak toenemend staat op Amerikaanse ekonomiese en militêre steun

(b) Watter militêre strategieë het die Verenigde State tussen 1961 en 1969 in Viëtnam geïmplementeer?

- Kennedy, 1961–1963
 - Stuur "militêre raadgevers" om Suid-Viëtnamese leër te ondersteun (ARVN)
 - "Teen-insurgensie strategie"
 - Green Berets: om taktiese ondersteuning aan ARVN te verskaf – ervare in guerrilla-oorlogvoering
 - "Safe Hamlets"-beleid: Kleinboere na nedersettings verplaas om die toevoerlyne van VK af te sny
- Johnson, 1963–1968
 - 1965, eerste aktiewe oorlogstroep in Viëtnam ingestuur – vermeerder ná Golf van Tonkin Resolusie-aanval – "beleid van eskalering" – 165 000 soldate teen 1965
 - "Operation Rolling Thunder": bombardering van die Ho Chi Minh-roete om te verhoed dat VK inkom en toevoer van wapens in Suid-Viëtnam – gebruik van die ontblaringsmiddel Agent Orange – biologiese en omgewingsimpak
 - "Bombardering van strategiese teikens" in Noord-Viëtnam – burgerlike ongevalle en skade aan infrastruktuur
 - "soek en vernietig" – soldate soek vyand in oerwoud – nedersettings vernietig
 - Mai Lai bloedbad
 - Gebruik van napalm
- Nixon, 1968
 - "Viëtnamisasie" – handig beheer van oorlog aan Suid-Viëtnam en ARVN oor

(c) **Hoe suksesvol was die militêre strategieë wat die Verenigde State tussen 1961 en 1969 in Viëtnam geïmplementeer het?**

- Kennedy, 1961–1963
 - "Teen-insurgensie strategie"
 - Green Berets: nie geskik vir oorlog in die oerwoud nie – *misluk* hoofsaaklik daarin om aard van oorlog te verander
 - "Safe Hamlets"-beleid: *misluk* weens probleme om te implementeer as gevolg van plaaswerkers se voortgesette steun aan VK en identifisering van die vyand
- Johnson, 1963–1968
 - "Operation Rolling Thunder" – *misluk* om doelstellings te bereik – HCMT grootliks ongeskonde weens sy voetpadnetwerk
 - "Bombardering van strategiese teikens" *suksesvol* in Noord-Viëtnam, maar versterk vasberadenheid van Noord-Viëtnam
 - VS troepe *misluk* om "harte en denke" van Viëtnamese mense te wen
 - Aard van die oorlog en VS lewensverliese gekritiseer – *toenemende bewustheid en protes teen die regering om die oorlog te beëindig*
- Nixon, 1968
 - "Viëtnamisasie" – Suid-Viëtnam en ARVN *slaag nie* teen NV en VC nie – Nixon wil onttrek – "vrede met eer"

OF

TEMA ONAFHANKLIKE AFRIKA

VRAAG 5

Verduidelik die rol wat die Sowjetunie en Kuba in die "Angolese Oorlog" van die 1980's gespeel het deur die volgende vrae te beantwoord:

(a) **Hoekom het die Sowjetunie en Kuba by die "Angolese Oorlog" betrokke geraak?**

- Koue Oorlog belangesfere kenmerk die Koue Oorlog – VSA en Westerse demokrasieë en USSR en kommunistiese bondgenote
- VSA buitelandse beleid in Afrika om Sowjet-invloed te beveg – lei tot inmenging en konflik
- USSR en China ondersteun ook opkomende Afrika-nasies en vryheidsbewegings – ook toegang tot hulpbronne/minerale
- Drie mededingende bevrydingsbewegings:
 - Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA)
 - Front for Liberation of Angola (FLNA)
 - National Union for Total Independence for Angola (UNITA)
- 1975 Angola onafhanklik van Portugal – bewegings stem in om saam te werk – inmenging van buite ondermyn egter samewerking – lei tot burgeroorlog
 - USSR ondersteun MPLA:
 - Marxistiese beleide
 - MPLA regering sou pro-Sowjet wees
 - Werk VS-ondersteunde Mobutu-regime in Kongo teen
 - Deel van wedywering met China wat ander bewegings ondersteun
 - Kuba raak betrokke by die oorlog:
 - Historiese bande as gevolg van slawehandel
 - Castro het vroeër 'n verbintenis met MPLA gemaak
 - Castro se eie ambisies – wêreldrewolusie

(b) Wat was die aard van die militêre betrokkenheid van die Sowjetunie en Kuba in die "Angolese Oorlog"?

- Sowjetunie
 - Verskaf groot hoeveelhede wapens aan MPLA
 - MPLA voorsien van Sowjet tegniese raadgewers
 - MPLA domineer Angola-regering; steun swaar op Sowjetblok ondersteuning
- Kuba:
 - 20 000 Kubaanse troepe versterk Angolese leër
 - Vermeerder troepe na 55 000 teen 1980s
 - Castro wou kommunisme deur betrokkenheid versprei
 - MPLA-regering in staat om mag te behou

(c) Wat was die belangrikheid van die Sowjet- en Kubaanse betrokkenheid in die "Angolese Oorlog"?

- Sowjet en Kubaanse *uitgebreide betrokkenheid*: betrek ander rolspelers: VSA en Suid-Afrika
- Buitelandse betrokkenheid verleng *Angolese Oorlog*
- *Angolese ekonomie* deur oorlog *verwoes* – MPLA beheer olieproduksie en UNITA beheer diamanthandel
- Kubaanse *betrokkenheid dra by tot 'n skikking oor Namibië*
- Dra by tot *streeksonstabiliteit*
- Sowjet betrokkenheid het ekonomiese implikasies vir USSR
- Veldslag van Cuito Cuanavale

OF**TEMA DIE EINDE VAN DIE KOUE OORLOG EN 'N NUWE WÊRELDORDE: 1989 TOT DIE HEDE****VRAAG 6**

Verduidelik hoe Westerse kapitalistiese organisasies daarin kon slaag om die globale ekonomieë te oorheers deur die volgende vrae te beantwoord:

(a) Verduidelik wat die IMF en Wêreldbank is en wat tot hul stigting gelei het.**BRETTON WOODS-VERDRAG**

- Grondslag gelê vir naoorlogse ekonomiese herlewing
- Globale handel is beskou as die sleutel tot herstel na die verwoesting van die Tweede Wêreldoorlog
- Glo aan "vryehandel" – beweeg weg van proteksionisme
- Instellings gestig om internasionale handel aan te moedig

• INTERNASIONALE MONETÊRE FONDS

- In 1944 gestig, hoofkantoor in Washington DC
- Reguleer internasionale finansiële aktiwiteite
- Hou wisselkoerse tussen geldeenhede dop om stabiliteit te handhaaf
- Stel lenings beskikbaar vir lande met skuld

• WÊRELDBANK

- In 1944 gestig, hoofkantoor in Washington DC
- Oorspronklik om te help met heropbou van naoorlogse Europa
- 184 lidlande
- Beleggings van lede befonds projekte in ontwikkelende lande deur middel van langtermyn laerentekoerslenings, bv. damme, hidro-elektrisiteitskemas en infrastruktuurontwikkeling

- Verleen hulp vir rampe

(b) **Hoe oorheers die IMF en Wêreldbank globale ekonomieë?**

- IMF-lenings word toegestaan volgens die vereistes soos uiteengesit in die Strukturele Aanpassingsprogramme, naamlik “kondisionaleiteit”
 - Strukturele Aanpassingsprogramme se doel is om die ekonomie te verbeter deur staatsbesteding in te perk
 - Staatsposte word gevolglik besnoei
 - Privatisering van staatsondernemings – Westerse maatskappye neem beheer oor
 - *Lei tot die oorheersing van Westerse kapitaal*
 - Werksverliese weens meganisasie of likwidasie van maatskappye volg
 - Strukturele Aanpassingsprogramme vereis voorkeur handelsooreenkomste en tariewe vir Westerse maatskappye
 - Toenemende beheer oor invoer en uitvoer – *weinig finansiële voordeel vir die land*
 - Strukturele Aanpassingsprogramme vereis goeie bestuurstrukture
 - Verlies van nasionale onafhanklikheid – *versterk beheer van Westerse kapitaal*
- Internasionale banklenings afhanklik van IMF-kredietgradering – *toenemende beheer deur IMF*
- Wêreldbank leen geld voorwaardelik – hou toesig oor besteding – ondersteun ontwikkelingsprojekte – *versterk Westerse kapitaal*

(c) **Watter impak het die oorheersing van die IMF en Wêreldbank op globale ekonomieë gehad?**

- *Toenemende beheer van globale ekonomie*
- *Groter integrasie van ekonomieë – ontwikkelende nasies toenemend afhanklik van Westerse kapitalistiese organisasies en ekonomiese bystand*
- *“groot besigheids”-belange word beskou as ondermyning van mense se belange*
- *Vergroot die noord-suid-verdeling/armoedegaping*
- *Kritiek van oorheersing neem toe*
 - Anti-globalisasiebeweging – teen “neo-kolonialisme”
 - Optogte en protes teen oorheersing van IMF en WB
 - 2001 Wêreld Sosiale Forum gestig – teenvoeter vir Wêreld Ekonomiese Forum – poog om *alternatiewe vir globalisering* te ontwikkel
 - Make Poverty History-veldtog om ontwikkelende lande se skuld uit te wis
 - “#OccupyWallStreet”-beweging
 - “Fair Trade”-beweging om regverdige proses vir vervaardigers in die ontwikkelende wêreld te verseker – gebruik verbruikersmag – *uitdagings vir globale ekonomie*

30 punte

Totaal: 100 punte

GENERIESE RUBRIEK VIR BEREDENEERDE OPSTEL

NB. 'n Opstel kan aspekte hê van verskillende kriteriumvlakke. Besluit by watter vlak dit inskakel deur te bepaal waar die meeste van die kriteria inpas. Oorweeg ook die vlak van die hoofindruk van die opstel.

	Ontwikkeling van argument Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Bewyse Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Skryfstyl Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Struktuur Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Hoofindruk
Vlak 7+ 90–100% 63–70	Argument word duidelik uiteengesit in inleiding en slot en deurgaans volgehou. Geen nuwe idees bekendgestel in slot nie. Grondige begrip van die spesifieke vraag. Moontlike bewys van ekstra oplees. Deurlopende helder logika.	Akkurate en relevante bewyse om argumente te motiveer. Kennis toon geen leemtes nie. (moenie penaliseer volgens 'n opgestelde lys feite nie.) Geen onnodige "feite" word lukraak bygevoeg nie. Geen onnodige herhaling nie.	Deurgaans formeel, vlot en akkuraat. Dikwels gekenmerk deur "spesiale aanleg" – interessant en maklik om te lees.	Duidelike inleiding, hoofdeel en slot.	Die vraag is volledig van begin tot einde beantwoord! Opstel is interessant, opwindend en logies. Die antwoord is so volledig as wat verwag kan word van 'n 18-jarige wat onder eksamen-omstandighede skryf.
Vlak 7 80–89% 56–62	Werklik 'n goeie opstel. Argument word enduit volgehou in die inleiding, hoofdeel en slot. Helder begrip van die tydperk en die vraag. Miskien nie heeltemal dieselfde diepte of logika as die vorige vlak nie.	Ken duidelik die werk baie goed en het relevante en akkurate bewyse gebruik as motivering vir die antwoord.	Deurgaans formeel, vlot en akkuraat.	Duidelike inleiding, hoofdeel en slot.	'n Werklik goeie opstel met duidelike begrip vir die vraag en gemotiveer met akkurate, relevante bewyse, maar kom miskien kort aan die diepte en besondere skryfstyl van die vorige vlak.
Vlak 6 70–79% 49–55	Argument toon klein leemtes en/of sekere aspekte van die vraag word nie goed hanteer nie. Opstel is soms vertellend van aard met die fokus onduidelik.	Het 'n duidelike poging aangewend om die werk te leer. Daar kan dalk leemtes of gebrek aan genoegsame hantering van bewyse ten opsigte van die vraag voorkom, bv. verduidelik nie relevante kwessies en gebeure volledig nie.	Meestal deurgaans formeel, vlot en akkuraat.	Duidelike inleiding, hoofdeel en slot.	Kandidaat het 'n goeie poging aangewend om die werk te leer en het oor die algemeen 'n goeie begrip van die tydperk, maar sukkel effens om hierdie kennis deurgaans toe te pas op die vraag. OF Kandidaat verstaan die vraag goed, maar daar is enkele belangrike leemtes in die bewys.
Vlak 5 60–69% 42–48	Kandidaat kan fokus sonder veel diepte lukraak byvoeg. OF Een aspek van die vraag is deeglik bespreek, maar ander uiters belangrike aspek(te) van die vraag kry min aandag.	Sluit akkurate en relevante bewyse in met enkele belangrike weglatings. OF 'n Gebrek aan verduideliking en begrip is merkbaar.	Oor die algemeen deurgaans vlot, formeel en akkuraat	Inleiding, hoofdeel en slot aanwesig.	Vraag is redelik beantwoord, maar ontbreek aan 'n mate van diepte van fokus en bewyse. Opstel is hoofsaaklik vertellend van aard, maar toon tog 'n mate van fokus. Daar is enkele leemtes in belangrike bewyse en ook enkele onakkuraathede in die grammatika.

NB. 'n Opstel kan aspekte hê van verskillende kriteriumvlakke. Besluit by watter vlak dit inskakel deur te bepaal waar die meeste van die kriteria inpas. Oorweeg ook die vlak van die hoofindruk van die opstel.					
	Ontwikkeling van argument Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Bewyse Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Skryfstyl Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Struktuur Antwoord word oor algemeen gekenmerk deur...	Hoofindruk
Vlak 4 50–59% 35–41	Fokus is nie duidelik nie en/of is slegs sporadies. Daar is 'n mate van lukraak bygevoegde fokus teenwoordig. OF Een aspek van die vraag word bevredigend beantwoord, maar die ander uiters belangrike aspekte word byna geheel en al geïgnoreer.	'n Hoeveelheid akkurate, relevante bewyse is teenwoordig, maar daar is tog belangrike weglatings. 'n Mate van oppervlakkige geselsery met herhaling van sekere bewyse kom voor.	Bevredigend in leesbaarheid en meesal vlot. Dalk soms informele en onakkurate gebruik van taal en sinsbou.	'n Poging om tog 'n inleiding, hoofdeel en slot in te sluit, maar sommige strukturele probleme kom voor, bv. slegs een of twee baie lang paragrawe.	Opstel toon 'n mate van begrip, maar het te veel leemtes in die kennis en daar is maar min sprake van fokus op die vraag. EN/OF Opstel het enkele struktuurfouten. EN/OF Tekens van verwarring by die verstaan van die vraag en by die selektering en verduideliking van die bewyse.
Vlak 3 40–49% 28–34	Weinig pogings tot fokus – voeg nie eens fokuspunte lukraak by nie. Miskien 'n vlugtige blik op geïmpliseerde fokus. OF Een aspek van die vraag word oppervlakkig hanteer, maar die ander uiters belangrike aspek(te) word geheel en al geïgnoreer.	'n Mate van akkurate en relevante bewyse word ingesluit, maar daar is baie belangrike weglatings.	Skryfstyl is swak. (Wees asb. versigtig om nie tweedetaalleerders te penaliseer nie.) Opstel is moeilik om te lees met baie taalfoute.	Moontlik 'n swak poging tot strukturering, maar baie probleme, bv. inleiding is nie 'n paragraaf nie, net een paragraaf in die hoofdeel.	Die kandidaat verstaan nie regtig die spesifieke vraag of die relevante kwessies nie. Argument kort diepte. Miskien 'n mate van relevante en akkurate bewyse in 'n poging om die vraag te beantwoord. Skryfstyl is simplisties alhoewel 'n poging tog aangewend word om die opstel te struktureer.
Vlak 2 30–39% 21–27	Kandidaat wend min poging tot fokus aan – voeg nie eens lukrake fokus by nie. Dalk hier en daar soms 'n vlugtige blik op geïmpliseerde fokus. OF Een aspek van die vraag word baie oppervlakkig beantwoord en die ander uiters belangrike aspekte word geheel en al geïgnoreer.	Bewyse sluit soms tekens van akkurate, relevante bewyse in, maar daar is groot en belangrike weglatings.	Skryfstyl is baie swak. (Wees versigtig om nie tweedetaalleerders te penaliseer nie.) Opstel is baie moeilik om te lees met baie taalfoute. Heelwat oppervlakkige herhaling.	Min of geen formele struktuur nie alhoewel tog enkele tekens van akkurate sinsbou.	Die kandidaat is 'n baie swak geskiedenis leerder. Sou miskien net die vorige Standaardgraad kon slaag. Hy/sy sukkel om oorsaak en gevolg, ooreenkoms of verskil, verskillende gesigspunte te sien en om geleerde inligting te onthou en toe te pas. Kandidaat kon dalk inligting verwar het, maar daar is hier en daar stukkies akkurate en relevante bewyse alhoewel dit nie veel met die vraag te doen het nie. Soek vir tekens van geïmpliseerde fokus (selfs al net onbewustelik).
Vlak 1 0–29% 0–20	Miskien vae tekens van geïmpliseerde fokus.	Geen tot baie min tekens van bewyse.	Baie swak skryfstyl.	Geen struktuur nie.	Die kandidaat het óf geen historiese begrip of vermoë nie, óf het byna geen poging aangewend om die werk te leer nie of om die vraag te verstaan nie. Daar is dalk af en toe vae verwysings na sommige relevante bewyse en baie vae geïmpliseerde fokus.

GENERIESE RUBRIEK VIR UITGEBREIDE SKRYFWERK

	Kennis van gebeure/kwessie	Keuse van feitelike bewyse	Betekenis (slegs waar van toepassing)	Hoofindruk
Vlak 7+ 90–100% 27–30	Toon uitstekende kennis van die gebeure/kwessie. Het al die onderafdelings van vraag volledig beantwoord.	Keuse van korrekte feitelike bewyse is uitstekend.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word verstaan en is baie goed weergegee.	Beste beantwoord onder gekontroleerde toestande. Baie klein foutjies/gapings diskwalifiseer die kandidaat nie om 100% te kry nie.
Vlak 7 80–89% 24–26	Toon 'n goeie kennis van die gebeure/kwessie. Het al die onderafdelings van die vraag beantwoord.	Keuse van korrekte feitelike bewyse is baie goed.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word verstaan en goed weergegee.	Kan geringe foute toon en kan 'n paar leemtes hê, maar is oor die geheel 'n goeie antwoord.
Vlak 6 70–79% 21–23	Toon 'n goeie kennis van die gebeure/kwessie. Het meestal die onderafdelings van die vraag beantwoord.	Meestal korrekte feitelike bewyse word voorsien.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word verstaan en duidelik weergegee.	'n Voldoende antwoord met sommige leemtes. Sommige foute kom voor.
Vlak 5 60–69% 18–20	Toon 'n deeglike kennis van die gebeure/kwessie. Onderafdelings is nie goed beantwoord nie.	Korrekte feitelike bewyse word voorsien, maar daar kan sekere leemtes en weglatings wees.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word verstaan en weergegee, maar met enkele leemtes in begrip of sommige weglatings.	Die vraag is beantwoord, maar kort spesifieke besonderhede. Leemtes in kennis. Kan 'n bietjie vaag wees.
Vlak 4 50–59% 15–17	Toon 'n redelike kennis van die gebeure/kwessie. Onderafdelings is nie volledig beantwoord nie.	Sommige korrekte feitelike bewyse word voorsien, maar daar is leemtes en weglatings.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word verstaan en bevredigend weergegee, maar met leemtes in begrip en/of belangrike weglatings.	Oor die algemeen 'n vae antwoord. Herhaling duidelik.
Vlak 3 40–49% 12–14	Toon sommige kennis van die gebeure/kwessie. Onderafdelings is swak beantwoord.	Feitelike kennis is gebrekkig met sommige foute. Daar is betekenisvolle leemtes en weglatings.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word verstaan en op 'n beperkte wyse weergegee.	Toon skramse tekens van bewyse. Herhaling van dieselfde aspekte. Sommige foute.
Vlak 2 30–39% 9–11	Toon beperkte kennis van die gebeure/kwessie. Onderafdelings kwalik beantwoord.	Feitelike bewyse is beperk en/of bevat ernstige foute. Betekenisvolle leemtes en weglatings.	Die betekenis van die gebeure/kwessie word kwalik verstaan of swak weergegee.	Baie min detail. Baie herhaling. Groot foute.
Vlak 1 0–29% 0–8	Toon geen of uiters beperkte kennis van die gebeure/kwessie. Onderafdelings nie beantwoord nie of swak gedoen.	Feitelike bewyse is uiters beperk met ernstige foute of is totaal verkeerd.	Die betekenis van die gebeure/kwessie is nie verstaan nie of uiters swak weergegee.	Die antwoord is van die onderwerp af of bevat min of geen feitelike inhoud nie. 'n Onvolledige antwoord.